

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I POLÍTICA LINGÜÍSTICA

315459 *Acord del Ple del Consell Insular de Mallorca, de la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, de la Torre de son Delabau del terme municipal de Lluçmajor (Exp. 357/2018)*

El Ple del Consell Insular de Mallorca a la sessió de 8 de juliol de 2021 va adoptar entre d'altres el següent acord:

“Fets

- 1.- En data 30 de maig de 2018 (registre d'entrada núm. 19271) l'Associació de Veïnats de Son Delabau va remetre al Consell de Mallorca sol·licitud de modificació de l'expedient de declaració com a BIC de Son Delabau, localitzat al polígon 41, parcel·la 2 del terme de Lluçmajor, per delimitar l'entorn de protecció ajustant-se a la llei de patrimoni.
- 2.- El Servei de Patrimoni Històric va iniciar d'ofici, d'acord amb l'article 7.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears (LPHIB), la incoació de la modificació de l'expedient de declaració de bé d'interès cultural, amb categoria de monument, de la Torre de son Delabau (Lluçmajor).
- 3.- El 9 de gener de 2020 els tècnics del Servei de Patrimoni Històric van emetre informe on proposaven que per tal d'adaptar la declaració genèrica de que gaudeix la Torre de son Delabau a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, s'incoï la modificació de l'expedient de BIC, amb categoria de monument, de la torre de son Delabau, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuraven a l'informe esmentat i a la planimetria adjunta.
- 4.- La Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca en la sessió de dia 28 de gener de 2020 va acordar incoar la modificació de l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument, de la torre de Son Delabau (Lluçmajor), i es publicà en el BOIB núm. 20 de 15/02/2020, i al BOE núm. 44, de 20/02/2020.
- 5.- El 7 de febrer de 2020 es va sol·licitar informe preceptiu a la UIB d'acord amb l'article 9.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, de patrimoni històric de la Illes Balears, sol·licitud que fou reiterada el dia 1 de juliol de 2020. I el 13 de juliol de 2020, la UIB va emetre l'informe en sentit favorable amb unes consideracions respecte a la modificació de l'expedient de declaració de BIC en data 04/02/2020.
- 6.- D'acord amb el que disposa l'article 9.3 de la Llei 12/1998, de 21 de juny, del patrimoni històric de les Illes Balears, es va obrir un termini d'audiència als interessats de quinze dies hàbils. Dins aquest termini s'han presentat al·legacions per part dels següents interessats:
 - per part de Antonio Clar Isern, Antonia Isern Oliver i Maria de Gracia Clar Isern, presentades el 9/09/2020.
 - per part de Lucas Clar Catany presentades el 10/11/2020.

Així mateix, es va procedir a obrir el tràmit d'informació pública d'un mes en el BOIB núm. 142, de 18 d'agost de 2020.

Fonaments de dret

Primer.- La torre de son Delabau fou protegida pel Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del "Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar." En aquest inventari apareix Son Delabau com a edificació fortificada, amb el codi 131(IPCE).

Així doncs, aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquesta edificació que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008452. També es troba inclosa al catàleg del patrimoni històric, amb aprovació provisional, amb el codi d'identificació LLC-0227 (actualment sense suspensió de llicències).

Segon.- El 27 de maig de 2021 els tècnics del Servei de Patrimoni Històric han emès informe tècnic respecte a les al·legacions presentades per Antonio Clar Isern, Antonia Isern Oliver i Maria de Gracia Clar Isern, de forma conjunta, i per Lucas Clar Catany, proposant la seva desestimació i respecte a les consideracions materials de la UIB s'han tengut en compta les dues primeres.

En la mateixa data, s'ha emès altre informe proposta tècnic per aprovar la modificació de l'expedient de BIC, amb categoria de monument, de la torre de son Delabau, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica.

Tercer.- L'article 10 de la Llei 12/1998 regula que l'acord de declaració s'haurà d'adoptar pel Ple del Consell de Mallorca.

Quart.- D'acord amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de Patrimoni Històric.

Cinquè.- D'acord amb el Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple de dia 12 d'abril de 2018, amb correcció d'errades materials aprovades pel Ple de 12 de juliol de 2018 (BOIB núm. 89, de 19/07/2018).

Atès l'exposat, es formula la següent proposta d'acord:

I.- Desestimar íntegrament les al·legacions presentades per Antonio Clar Isern, Antonia Isern Oliver i Maria de Gracia Clar Isern, de forma conjunta, i per Lucas Clar Catany, en base a l'informe tècnic de 27 de maig de 2021, que com a motivació s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- Aprovar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, de la Torre de son Delabau del terme municipal de Llucmajor, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 27 de maig de 2021, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

III.- Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament s'estableixen a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Llucmajor i al Govern de les Illes Balears.

V.- Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin."

La qual cosa us comunic per a que en tingueu coneixement i als efectes oportuns.

Contra aquest acord que posa fi a la via administrativa es poden interposar, alternativament, els recursos següents:

- a) Directament el recurs contenciós administratiu davant el Jutjat Contenciós Administratiu de Palma de Mallorca, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de l'acord.
- b) El recurs de reposició potestatiu davant el Ple del Consell de Mallorca, en el termini d'un mes, comptador a partir del dia següent de la notificació del present acord. Contra la desestimació expressa del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de la desestimació del recurs de reposició. Contra la desestimació per silenci del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de sis mesos, comptadors a partir del dia següent a la desestimació presumpta (un mes des de la interposició del recurs sense que s'hagi notificat la resolució).

No obstant l'anterior, es pot exercitar, si n'és el cas, qualsevol altre recurs que s'estimi pertinent. Tot això de conformitat amb la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa i de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment administratiu comú de les administracions públiques.

Palma, 21 de juliol de 2021

La vicepresidenta primera i consellera executiva de Cultura, Patrimoni i Política Lingüística
Isabel Busquets Hidalgo

ANNEX I

Informe tècnic de 27 de maig de 2021 (resposta al·legacions):

Informe tècnic resposta informe UIB i al·legacions

En relació a l'informe emès per la UIB en virtut de l'article 9.1 de la llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i a les al·legacions presentades en termini pel Sr. Antonio Clar Isern, Sra. Antonia Isern Oliver, Sra. Maria de Gracia Clar Isern (09.11.2020, núm. reg. gen. 44515) i el Sr. Lucas Clar Catany (10.11.2020, núm. reg. gen. 44818), en el tràmit d'audiència de l'expedient 357/2018 de modificació de l'expedient de declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument, de la torre de Son Delabau, polígon 41, parcel·la 2, del terme municipal de Lluçmajor, s'informa el següent:

1. Respecte a l'informe de la UIB:

Des de la UIB s'informa favorablement la modificació de l'expedient. Al seu informe també fa constar algunes consideracions:

- A l'apartat cronologia de la fitxa tècnica s'assenyala Segle XV mentre que, a l'apartat de memòria històrica, s'emmarca dins la primera meitat del segle XVI.
- Proposen que, donada la seva cronologia, a la categorització estilística, s'indica tardo gòtica i no gòtica.

- Per altra banda, l'escrit assenyala que la no inclusió a la zona 2 del tram camí més pròxim podria suposar un perill per a la percepció de la torre si es modifica el seu traçat o condicions físiques i materials, pel que caldria una supervisió de les actuacions per part de l'administració.

Pel que fa a les dues primeres consideracions es modifica l'informe recollint les rectificacions assenyalades.

En relació al camí, la delimitació proposada inclou tot el tram de camí que permet la visualització de la torre, el tram més allunyat, dins la zona 2 i el més pròxim a la zona 1, per tant, qualsevol actuació que es vulgui dur a terme sobre aquest element haurà de comptar amb l'autorització prèvia de la Comissió de Patrimoni.

2. Respecte a les al·legacions presentades pel Sr. Antonio Clar Isern, Sra. Antonia Isern Oliver, Sra. Maria de Gracia Clar Isern.

Aquestes al·legacions tracten, com a primer punt, totes les actuacions dutes a terme a l'àmbit de la torre i les cases de Son Delabau i les seves corresponents autoritzacions administratives. En segon lloc, les al·legacions entren a qüestionar l'extensió de la delimitació proposada, ja que s'ha inclòs la parcel·la 162, de la seva propietat. S'argumenta en contra de la inclusió d'aquesta parcel·la perquè té la qualificació de sol rústic i per tant no es poden dur a terme actuacions urbanístiques que puguin afectar les visuals de la torre. A més la parcel·la es situa a uns 60-70 metres de la torre i per tant no s'hauria d'incloure o, s'hauria de reduir l'àmbit de l'entorn a la meitat de la superfície de la parcel·la.

L'escrit fa referència a un plànol amb la proposta alternativa que no consta a l'expedient.

3. Respecte a les al·legacions presentades pel Sr. Lucas Clar Catany

Com en el cas anterior, aquestes al·legacions també es centren en dos aspectes: la situació actual del Bé després de què sobre aquest s'hagin fet intervencions sense les autoritzacions prèvies ; i la delimitació tant del BIC com de l'entorn ja que les alteracions produïdes només permeten una correcta visualització de la torre des de la façana est.

En aquest cas s'inclou una proposta alternativa per aquesta delimitació. Es proposa reduir els àmbits de les zones 1 i 2 (en aquest cas a 50 metres, segons s'indica seguint l'exemple d'altres comunitats autònomes) i la inclusió d'una part del camí. Si no es considerés adequada aquesta reducció, sol·liciten l'eliminació de la zona 2 de la parcel·la 160, per la manca de visuals i perquè, com també passaria amb la parcel·la 3 són parcel·les rústiques on el propi creixement de la massa d'arbres (ametllers i garrofers) ocultarà possibles vistes de la torre.

Per últim, sol·liciten que se reclami a la propietat de la torre que torni aquesta a la seva situació original.

Tal com queda recollit en els paràgrafs anteriors, tant les al·legacions del Sr. Antonio Clar Isern, Sra. Antonia Isern Oliver, Sra. Maria de Gracia Clar Isern, com les del Sr. Lucas Clar Catany fan referència als mateixos aspectes: les intervencions fetes sobre el bé i l'espai inclòs com a entorn de protecció.

Pel que fa al primer aspecte, les intervencions dutes a terme sobre el bé i el seu entorn, com ja es va dir a l'informe tècnic, i com recullen les al·legacions, s'han fet intervencions sobre aquest àmbit sense l'autorització prèvia de patrimoni. Sigui com sigui, la possible regularització o no d'aquestes no són objecte d'aquest expedient de modificació de l'àmbit del BIC, però si què, a partir de la seva aprovació definitiva, serà clarificador respecte al tractament que poden rebre aquestes intervencions.

Recordem que Son Delabau fou objecte d'una declaració de caràcter genèric on no s'establí cap àmbit concret per al Monument ni per al seu entorn de protecció, aspectes que si seran determinats amb aquest expedient que ens ocupa i per tant quedaran definides, tal com estableix la llei de patrimoni quines actuacions seran possibles sobre aquests diferents àmbits.

Pel que fa a l'entorn de protecció, com queda recollit a l'informe, el què es vol es establir una envoltant que pugui prevenir una major degradació del medi físic on s'ubica la torre i la seva envoltant. En aquest sentit, i tal com diuen les pròpies al·legacions, gran part d'aquest terreny té la qualificació de sol rústic i per tant les possibles actuacions són ja limitades i el que ara es vol garantir és què en cap

cas es pugui malmetre la preservació física del bé ni del seu context proper.

Per a la delimitació dels entorns se segueixen els criteris indicats a l'informe, i a vegades tampoc es pot cercar la distància exacta des d'on hi ha visuals i a partir d'on no n'hi ha, sinó que s'agafin àmbits coherents. A n'aquest sentit, i com és ben conegut, a vegades es delimitin els entorns de protecció a partir de distàncies des de l'element protegit, i altres vegades, es delimitin a partir d'incloure unitats clarament identificables que guardin relació amb el bé. Com és ben sabut també, la regulació dels criteris de delimitació dels entorns de protecció malauradament és molt somera a la nostra legislació i per tant, els tècnics sota signants han optat per la delimitació que més coherent i ajustada els hi ha semblat aplicant de forma conjunta els criteris de: protecció física del bé, protecció de les visuals des del monument i del monument, i en general protecció del context més immediat del bé, i delimitació d'una envoltant mínima consistent amb entitat pròpia per uns límits fàcilment distingibles.

En d'altres paraules es delimita un àmbit en el qual, de donar-se determinades obres o intervencions, es podria alterar, distorsionar o crear impactes negatius sobre el bé i el context en el qual se situa.

Conclusions:

A la vista de tot l'exposat es proposa, a nivell tècnic:

- Desestimar les al·legacions presentades pel Sr. Antonio Clar Isern i la Sra. Antonia Isern Oliver, Sra. Maria de Gracia Clar Isern (09.11.2020, núm. reg. gen. 44515).
- Desestimar les al·legacions presentades pel Sr. Lucas Clar Catany (10.11.2020, núm. reg. gen. 44818).

ANNEX II

Informe tècnic de 27 de maig de 2021 (proposta modificació – delimitació BIC):

INFORME PROPOSTA DE DECLARACIÓ

Atès que en data 28 de gener de 2020 la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar incoar l'expedient de modificació de l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument de la Torre de Son Delabau, del terme municipal de Lluçmajor

Atès l'informe tècnic de resposta a l'informe de la UIB i de les al·legacions, de data 27 de maig de 2021

I a la vista que s'han dut a terme tots els tràmits establerts a l'article 7 (procediment de declaració) i article 8 (contingut de l'expedient de declaració) de la llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, es proposa modificar l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument de la Torre de Son Delabau, del terme municipal de Lluçmajor.

1. INTRODUCCIÓ

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establí la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identificu aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del "Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar." En aquest inventari apareix Son Delabau com a edificació fortificada, amb el codi 131(IPCE).

Així doncs, aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquesta edificació que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del

Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008452.

També es troba inclosa al catàleg del patrimoni històric, amb aprovació provisional, amb el codi d'identificació LLC-0227 (actualment sense suspensió de llicències).

L'objecte del present expedient és delimitar aquesta edificació i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària, en resposta a la petició efectuada per l'interessat, així com complimentar tot allò que estableix la llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

La memòria històrica i descriptiva d'aquest informe s'ha redactat a partir de l'informe elaborat per Victor Matamalas Genovart, graduat en història i actualment integrant de l'equip tècnic del Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Mallorca.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació: Torre de Son Delabau
Emplaçament: Son Delabau Gran (possessió) Pol. 41 par. 2
Municipi: Lluçmajor
Cronologia: Primera meitat segle XVI
Usos: Original: agrícola, habitatge (les cases), i defensiu (Torre) ; actual: habitatge
Classificació de sòl: Rústic comú

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

3.1. Les torres de defensa de Mallorca

Les circumstàncies geogràfiques de les Balears han fet que al llarg de tota la seva història els seus pobladors hagin estat pendents de possibles incursions arribades des de la mar. Si bé es troben edificacions de caire defensiu des de la prehistòria, es des de l'edat mitjana, quan es comencen a executar a Mallorca les primeres obres d'envergadura pel que fa a arquitectura militar, primer en època islàmica i després cristiana.

D'època islàmica destaca l'antiga Almudaina, parcialment fonamentada sobre restes romanes. També el recinte emmurallat de Palma (dos recintes d'aquesta època), el Castell de Santueri, el d'Alaró, el de Pollença, i altres torretes aïllades que constituïen un sistema defensiu de conjunt per tota l'illa. Ja en època cristiana, i amb una concepció similar, es construeixen els castells de Capdepera, Bellver, reforma de l'Almudaina, les torres de Porto Pi, la torre de Canyamel, etc. Comença, a més, a regularitzar-se la vigilància costanera amb el posicionament de vigilants en punts estratègics prop de la mar, de manera que podien avisar als nuclis propers davant de possibles desembarcaments.

A partir del període baix medieval hi ha un augment d'aquestes estructures defensives vinculades tant a espais domèstics com al control de punts estratègics. Aquest és l'origen del sistema defensiu de tot el front costaner, que es perfeccionarà en el segle XVI amb l'augment de les incursions pirates a l'illa, amb importants successos com l'assalt al Port de Sóller (1542), Valldemossa (1545), Pollença

(1550) i el desembarcament d'Andratx (1558).

Davant aquesta situació, a partir del segle XVI, s'anà creant un entramat de torres marítimes, perfectament planificat, en vistes a la defensa global del territori, que finalitzà en el segle XVII. En el cas de Lluçmajor, tot aquest conjunt de torres formava un primer cinturó defensiu juntament amb les torres de possessió, que formaven un segon cinturó, complementant tot un cos defensiu.

En el segle XVIII s'introdueixen novetats en el sistema defensiu degut a novetats en l'armament, malgrat es manté l'antic sistema de vigilància. Es comença la construcció de bateries defensives, de construcció menys costosa i silueta menys vulnerable. Aquestes proliferen sobretot a les badies d'Alcúdia i Pollença (Bateria de Tacarix, de Manresa, l'Avançada, d'Albercutx). A Palma, es construeix la bateria Avançada de Sant Carles l'any 1662, i a finals de segle es fortifica la Badia d'Alcúdia amb les bateries de Morell, Son Bauló, Bateria Nova de s'Albufera i la des Faraió.

En el segle XIX es produeixen novetats en l'enginyeria militar, augmentant la capacitat de projecció dels projectils, quedant obsolet el concepte de les torres de defensa, així com les murades modernes i les "zonas polémicas". A finals del segle XIX es construeixen nous elements com la Torre den Pau, Bonanova, Illetes i Enderrocat, amb la Bateria P (Alfons XIII).

De tota aquesta part de la història defensiva de l'illa es conserven, entre les torres de la costa i torres i edificis fortificats de l'interior, prop de dos-cents elements. En el terme de Lluçmajor s'han inclòs 23 elements fortificats al llistat de l'IPCE i per tant amb declaració com a BIC. Malgrat això i com s'assenyala a l'informe històric que serveix de base per a aquest informe, el sistema defensiu que formaven les torres de les cases de possessió de Lluçmajor és un dels béns arquitectònics menys coneguts.

Les torres defensives costeres, com les interiors, tenien com a principal funció la d'encarregar-se de la vigilància dels nuclis habitats, donar avís a través del sistema de focs dels atacs de tropes enemigues, així com de servir de refugi per la pròpia gent de les possessions. En aquest sentit, crida l'atenció el fet que fins l'últim quart del segle XVI no hi hagués al litoral de Lluçmajor cap torre, existint tant sols les de les possessions de la Marina, que constitueixen un discontinu circuit defensiu interior, com són les de La Llapassa, Son Granada, Les Arnaules, Es Masdeu, Son Albertí, Capocorp, Païssa, La Caseta, Llongani, Son Mut, Aljub Sec, La Torre d'En Villalonga i la de Son Delabau.

3.2. Son Delabau: dades històriques

La manca d'estudis sobre les fortificacions del terme de Lluçmajor i en concret de Son Delabau fa què bàsicament el coneixement que es pugui tenir d'elles és l'aportat pels inventaris notariais.

El que es coneix avui dia per Son Delabau és el que resta d'una antiga alqueria anomenada els Jueus o el Jueu. Aquesta alqueria, abans de ser comprada el 1546 per Bernat Delabau, d'on agafà el nom de Son Delabau, era propietat dels Moragues. La venda de la possessió del Jueu es va dur a terme en dues fases: en primer lloc, l'11 de juliol de 1546 Guillem Moragues i la seva dona Francina, cedien la seva part a favor de Bernat Delabau. Poc després, es completava el traspàs, amb un preu estipulat de 1.250 lliures, de l'altra meitat per part d'Antoni Moragues i la seva esposa Antonina. Una vegada adquirida tota la possessió, el juny de l'any següent Bernat Delabau l'alquilava tota per un període de 6 anys a Felip Teuler.

Dins aquesta primera meitat del s. XVI fou quan es construï la torre de Son Delabau. La documentació sobre la torre assenyala que, abans del 1550, ja s'erigia en el Jueu la torre de defensa i que aquesta havia estat alçada amb bona pedra sorrenca de les pedreres de Son Verí. D'altra banda, en el llibre dels estims de 1578 també apareix nombrada la torre quan passa dels Delabau a mans de Gregori Villalonga per 4600 lliures.

Malgrat comptar amb poca documentació sobre aquesta torre, es pot documentar el moment en que aquesta agafà la toponímia actual, l'any aproximat en que s'erigí i com anà canviant de mans al llarg del temps. En aquest sentit, també cal dir que les mencions cap aquesta torre desapareixen a partir del segle XVII i no es tornen a trobar referenciada fins que es comencen a dur a terme els estudis sobre torres o la història de Lluçmajor del segle XX.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

Les cases de Son Delabau s'obren cap a una clastra exterior en forma de L. Al cos llarg, situat a l'est, se situen dependències auxiliars (païssa, etc.), amb planta baixa i pis, a les quals s'adossa la torre a la part posterior. A l'extrem d'aquest lateral es situa un ampli espai obert a les dues façanes amb volta de canó amb una escala lateral adossada des de la qual s'accedeix a una terrassa.

En aquesta façana, de marès, s'obren dos portals adintel·lats i tres finestres petites, una a la planta baixa i dues a la planta pis. A la façana s'adossa un pou.

L'accés a les cases es fa des del cos situat al front (nord) de la clastra. El portal és d'arc rodó amb dovelles de marès. S'obre l'arc actual s'observa un arc rodó de major alçada també amb dovelles de marès i sobre el qual, en el lateral esquerra es va obrir una finestra quadrangular.

L'interior conserva les dependències i distribució original però reformat. Les parets interiors estan pintades, excepte algunes amb el marès vist. Els portals interiors són de marès i adintel·lats. La cuina també s'ha reformat tot i que conservi la xemeneia, el pou, una pica de pedra i prestatgeries d'obra sobre mènsules.

El trespol s'ha canviat a totes les dependències, posant peces de gres, excepte a la d'entrada amb un trespol de morter.

A la part posterior s'obre un jardí on sobresurt una petita canalització des de la pica de la cuina, una construcció recent de marès. El mur de tancament és de paret de pedra en sec.

Del conjunt de Son Delabau, l'element més singular és la torre. Es tracta d'una torre tardo gòtica de planta quadrangular amb planta baixa i terrat que probablement fou rebaixada en la seva alçària.

Només n'és visible totalment una de les façanes (la façana est). Aquesta, atalussada, presenta dos cossos, separats per una línia d'imposta de mig bocell, amb escarpa en el cos inferior.

La lectura que es pot fer des de l'exterior du a pensar que la torre originàriament era aïllada, i a la qual s'adheriren les construccions posteriorment. En aquest sentit s'observa com a la façana sud, la línia d'imposta queda interrompuda i com, un petit finestró també queda tallat per la coberta de teules de la païssa, que s'obre a la clastra

El parament és paredat comú llevat d'alguns elements com ara les faixes, el coronament del terrat, la rafa visible des de l'interior de la païssa i quatre ampits motllurats que es troben al bell mig del parapet. S'accedeix des de la païssa, per una porta oberta en el mur de la torre, per una escala de caragol de pedra (parcialment condemnada) que comunica la planta baixa amb el primer pis i el terrat. A la façana sud i nord s'obren dos finestrons sense estructura i, a la façana est un canal de test amb permòdols que en un tram es situa sobre la línia d'imposta.

La planta baixa està ocupada per un oratori o capella tardo gòtica amb volta que tanca una Clau que potser representa les armes dels Delabau. Una escala de caragol per dins el mur de la torre comunica la planta baixa amb el terrat, on hi ha disposades tres troneres, una a cada costat lliure del buit de l'escala.

A l'entorn d'aquesta edificació principal se situen altres construccions de menor entitat algunes d'elles, com la aferrada a la façana nord de les cases principal, amb intervencions importants que han transformat el conjunt.

Com ja hem assenyalat, tant la casa com la pròpia torre han anat sofrint modificacions i reformes sobretot a nivell intern, però no tenim constància de com i què s'ha alterat de l'estructura original fins l'any 2013. D'aquest any tenim una llicència d'obra menor (nº000002/2013-LICO) on la propietat sol·licitava a l'Ajuntament de Lluçmajor permís per arreglar parets i enrajolar la vivenda situada al polígon 41 parcel·la 2, és a dir, on s'ubica la torre. La llicència va ser atorgada el 6 de maig del mateix any i es dugueren a terme una sèrie de modificacions internes. En aquest sentit, quan els tècnics del Consell de Mallorca visitaren el mes de febrer del 2019 la propietat i la torre per dur a terme la modificació del BIC, pogueren veure algunes d'aquestes alteracions internes. Entre aquestes hem de destacar la que sofrí la capella. Malgrat no conèixer la seva cronologia i origen, cal fer-li una menció especial ja que s'ha alterat tota la seva paret interior i s'ha recobert tota la pedra de guix.

Per altre banda, pel que fa a la part exterior de les cases, el 29 de maig de 2018 es va presentar a l'Ajuntament de Lluçmajor un projecte de legalització per dur a terme una piscina que ocuparia 82,5 m². El 26 de setembre de 2018 es varen esmenar una sèrie de deficiències del projecte original i posteriorment se li va atorgar la llicència corresponent.

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació tipològic és regular. Per un costat la torre com a element exempt encara es pot continuar entenent, ara bé, per altre costat, actualment la torre es troba envoltada per les cases de pagès, per tant, ha perdut la seva característica d'element aïllat.

Pel que fa a la part interior de la torre, tot i les intervencions recents, s'han conservat els seus principals trets tipològics en quant a espais, no així en quant a materials i formes d'acabats.

5.2 Estat de conservació física

Estructuralment la torre no presenta patologies greus que puguin posar en perill la seva estabilitat estructural. No s'observen patologies destacables als murs ni a les cobertes.

En general es pot dir que l'estat de conservació és bo.

S'observa que l'interior de la torre ha estat objecte de reformes, en quant acabats i instal·lacions, durant els darrers anys (reformes que no comptaren amb la preceptiva autorització de la CIPH).

5.3 Estat de conservació de l'entorn

Pel que fa a l'estat de conservació de l'entorn, cal referir-se, per un costat, a la possibilitat de connexió visual d'aquesta torre amb les més pròximes. Aquesta possibilitat només ha perdurat parcialment fins a l'actualitat.

Pel que fa a la conservació de l'entorn immediat del bé, la torre s'insereix actualment en un entorn bastant transformat en l'àmbit més pròxim, primerament per les construccions residencials adossades (actualment al manco 2 propietats), després per una piscina i espais enjardinats.

L'entorn no tan immediat es troba també alterat per la banda nord de la torre per la presència d'una pedrera.

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

Tal com s'ha assenyalat a la part històrica i descriptiva, les característiques de la torre de Son Delabau fan pensar que es tractava inicialment d'una torre aïllada a la què, en un moment indeterminat, s'anaren adossant les construccions de les cases que conformen el conjunt actual. Però aquest adossament sembla que no respon a la voluntat de crear un cos defensiu, sinó a una implantació residencial i d'explotació agrària. Per altra banda, les cases no presenten un excessiu interès significatiu des d'un punt de vista arquitectònic o monumental.

Per tant, s'inclou dins de la delimitació del BIC la torre, tal com queda recollida a la documentació planimètrica adjunta.

Això suposa una superfície de 79 m²

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn.

Es delimita com a entorn de protecció una envoltant de l'element declarat BIC que permeti garantir la preservació dels seus valors patrimonials actuals que, en aquest cas s'han de dirigir principalment, al marge de la seva necessària conservació física, vers la seva consideració de punt d'observació sobre el territori.

L'àmbit definit com entorn de protecció, que apareix grafiat a la documentació planimètrica adjunta, inclou les cases adossades a la torre així com una porció del territori que permeti una correcta percepció de la torre i des de la torre, en tant que element integrat en el territori on s'ubica i per tal de prevenir una major degradació de la relació existent entre l'element i el seu medi físic, ja altament deteriorat per la pedrera localitzada molt pròxima a la torre.

A n'aquest cas es poden definir dos sub àmbits que conformarien aquest entorn de protecció:

1. Un primer àmbit conformat per les zones construïdes que s'adossen i envolten la torre, així com els seus àmbits exteriors immediats de carreres, corrals, etc.[zona 1 del plànol], amb una superfície de 0'59 ha
2. Un segon àmbit, que inclouria les zones de territori en el qual s'assenta, i amb el qual la relació principal és de visuals, i altres possibles afeccions, com ara de renou i pols o partícules en suspensió degut a l'activitat extractiva propera. [zona 2 del plànol], amb una superfície de 8'77 ha

L'entorn de protecció té una superfície de 9'36 ha

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció del propi bé

Pel que fa al BIC, en principi només hauria de ser objecte d'obres de conservació i de restauració. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element. S'haurà de mantenir la volumetria existent.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, etc.

Aquelles petites intervencions més modernes que modificaren la configuració original de la torre podran ser objecte d'estudi més específic i si fos el cas, d'intervenció més profunda i reversió de les parts inapropiades.

S'hauran d'eliminar tots els afegits que alteren els valors històrics de l'element. En l'àrea delimitada s'haurà d'eliminar la vegetació i no s'hi podrà construir, mantenint-se la volumetria legalment existent.

Com a criteri general, per a les intervencions que s'hagin de dur a terme en aquest bé, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics.

Les intervencions més enllà del simple manteniment, hauran de comptar amb la participació d'un equip interdisciplinari en el que hi participi, a més de l'arquitecte i l'enginyer de l'edificació, un historiador /historiador de l'art, un arqueòleg i un restaurador.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics. Aquesta protecció física inclourà la possible afecció per vibracions, partícules en suspensió, etc.

L'altre de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument, vinculades, en un element d'aquesta naturalesa, al seu significat i als seus valors essencials. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de la contemplació d'aquest monument des dels punts on es visualitzava per dur a terme la seva funció original, ni les visuals des d'aquest cap als voltants.

Dins l'àmbit de l'entorn de protecció més proper (zona 1) no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècnica inapropiada. En aquest àmbit no es podrà implementar nova volumetria, determinats tipus de tancaments de límit de parcel·la o qualsevol altre element que siguin un obstacle per a la visualització del bé. Igualment s'hauran de revisar aquelles intervencions que siguin dissonants o no s'integrin amb el bé.

Dins l'àmbit de l'entorn de protecció més ampli (zona 2) es podran dur a terme actuacions sempre que no es malmeti la preservació física del bé ni la seva contemplació.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en el seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (llicències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

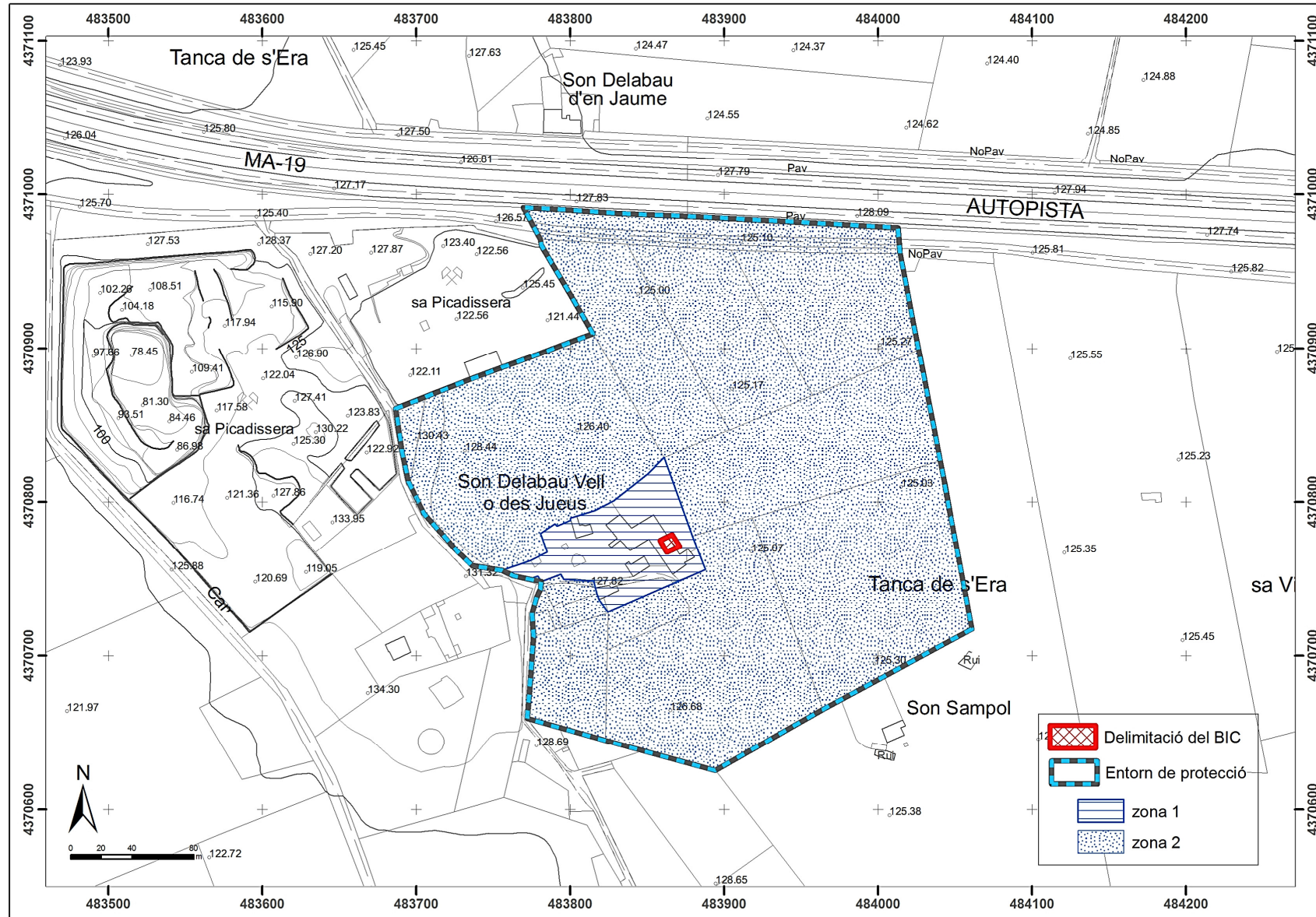
Tal i com s'ha exposat, Son Delabau gaudeix de la declaració de BIC, amb categoria de monument i codi R-I-51-0008452

Per tal d'adaptar aquesta declaració a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, proposam la DECLARACIÓ de la modificació de l'expedient de BIC, de la Torre de Son Delabau amb categoria de monument, amb delimitació del Bé i del seu entorn segons la descripció literal i gràfica que figuren a descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.

Delimitació del BIC de Son Delabau. Lluçmajor -Arquitectura defensiva-

https://www.caib.es/eoibfront/pdf/ca/2021/100/1093691

